

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

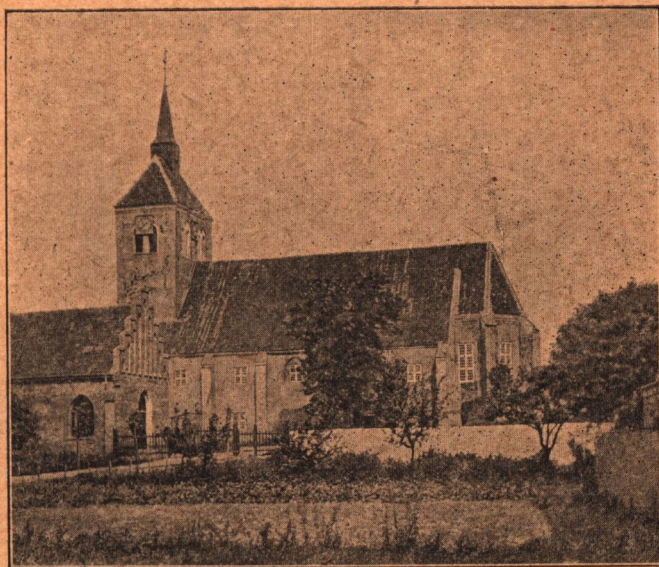
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HOLBÆK KIRKE

FØR OG NU

NOGLE TRÆK AF DE GAMLE
HOLBÆK-KIRKERS HISTORIE

VED
ALBERT THOMSEN

SÆRTRYK AF HOLBÆK AMTSTIDENDE

HOLBÆK
HOLBÆK AMTSTIDENDES BOGTRYKKERI
1922

HOLBÆK KIRKE

FØR OG NU

NOGLE TRÆK AF DE GAMLE
HOLBÆK-KIRKERS HISTORIE

VED
ALBERT THOMSEN

SÆRTRYK AF HOLBÆK AMTSTIDENDE

HOLBÆK
HOLBÆK AMTSTIDENDES BOGTRYKKERI
1922

St. N i k o l a j K i r k e, den nuværende Sognekirke i Holbæk, blev opført i Aarene 1869—72, efter at den tidligere Kirke, Klosterkirken St. Lucius, var blevet nedrevet.

Den er opført efter Tegning af Bygningsinspektør, Etatsraad Chr. Hansen. Grundstenen nedlagdes 15.—10.—1869, og Indvielsen fandt Sted 20.—5.—1872.

Kirken er bygget i ny-romansk Stil, med Taarn i Nord og Kor i Syd.

I Taarnet en Forhal, »**Vaabehuset**«, i hvis Vægge nogle Ligsten og Mindetavler fra den gamle Kirke er indmuret.

Til venstre: ¹⁾ Legatstifteren, Kbmd. Peder Pedersen, † 1723, hvis Velgerninger opregnes:

».... du gjorde vel for mange Fattig-Lemmer! Saa længe Vand har Holbechs Strand, Dit Navn vi ikke glemmer!«

²⁾ Borgmester Anders Grubbe († 1726), som skænkede Kirken tre Lysekroner (»... en velvis og retsindig Borgmester i 19 Aar, Byen til stor Gavn, ham selv til stor Ros, thi han var en tro og retfærdig Øvrighedsmand«).

Under den sidder ³⁾ en Ligsten

over Befalingsmand paa Holbæk Slot Mogens Pax til Torup, † 1642, og hans Hustru.

Tilhøjre: ¹⁾ Mindetavle over Legatstifteren, Tømrerm. Jens Chr. P. Fugl (1813—84). Hele hans Levnedsløb gengives. ²⁾ Mindetavle over Legatstifteren, Kbmd. Anders Borch († 1837) og Hustru Inger Kornrup. Deres Legater opregnes. De ligger begravede i et smukt Gravsted V. f. Kirken paa den ellers nedlagte gamle Kirkegaard. — ³⁾ Derover hænger en malet Tavle fra et Epitafium, en Holbæk-Borger med to Hustruer og deres 11 Børn; Navnet ukendt.

Over Indgangsdøren til Kirken: et Skib, Model af Fregatten »Norske Løve«, skænket 1750 af Kbmd. H. Sandøe (Se S. 18).

Kirkens Indre, et anseligt højloftet Rum med Træloft med Kassetter, er dekoreret med en Mængde forskellige, romanske Friseornamenter, der efter Ud-kast af C. F. Aagaard blev malet i 1878.

Alteret, Prædikestolen og Døbefonten er skaa-ret i Træ efter Tegning af Etatsraad Chr. Hansen, som byggede Kirken.

Altertavlen, Carl Blochs berømte Maleri »Kristus med Barnet«, blev indsat Aaret efter Kirkens Indvielse, 1873.

Paa Alteret to store Lysestager, givet 1699 af Else Christine Eggers, og et Krucifix fra 1782.

Nede i Kirken hænger til venstre, naar man kommer ind, et smukt Epitafium over Raadmand Peder Jensen (1583—1649), skaaret af den bekendte Holbæk-Billedsnider Lorens Jørgensen.

Til højre ser man Billedtavlen fra et Epitafium over Borgmester Mogens Christensen (1569—1645) Paa Maleriet ses Borgmesteren med sine tvende Hustruer og deres Børn. Hans Enke lod det »til en kierlig Æresbevisning« opsætte i 1648, som man kan læse paa Epitafiets Underdel, der nu hænger under Maleriet, skaaret af Lorens Jørgensen; et prægtigt Stykke Kunsthaandværk. (S. 21).

Under det østre Pulpitur to Mindetavler over Borgm. Anders Schult (f. 1629). De var i den gamle Kirke anbragt paa hver sin Side af det »Tralværk«, der skilte Daabsrummet fra Kirken. Paa det ene fortælles, at han har skænket Fonten og har sin Begravelse i Rummet herunder. Paa den anden et godt Maleri af ham selv, hans Kone og deres fire Børn. •

Paa Pulpituret hænger

Epitafiet over endnu en Borgmester, Jakob Villumsen (1594). Det har sikkert hængt imellem et Par Piller før, thi der er Snitværk og Maleri med Indskrift paa begge Sider.

Endelig kan det nævnes, at der bag paa Alteret og ude ved Orgeltrappen findes et Par mindre Mindetavler fra den gamle Kirke. Og oppe paa Loftet ligger et mægtigt Epitafium fra ca. 1650, skaaret af Lorens Jørgensen; maaske det værdifuldeste Kunstværk, Kirken ejer. Det er i 1700'erne taget i Brug for anden Gang som Minde over Kancelliraad, Borgmester og Amtsforvalter Jochum Schougaard († 1739) og hans Kone.

*

Vest for Kirken ligger en stor middelalderlig Bygning, der nu er indrettet til Folkebibliotek, men som oprindelig dannede Vestfløjen i Sortebrødrenes Klostergaard. Af Sydfløjen staar endnu et Stykke tilbage. Det var tidligere Ting- og Arresthus (delt i to Stokværk); nu bruges det til Ligkapel (restaur. 1916).

I Ligkapellet er indmuret nogle store, smukke Ligsten fra den gamle Kirke; særlig kan nævnes Christoffer Pax's Ligsten. Han var i Frederik II.s Tid Lensmand paa Holbæk Slot.

Fire store Ligsten, som var henlagt paa den gamle Kirkegaard, er foreløbig opstillede i Museets Gaard.

Nogle Træk af de gamle Holbæk-Kirkers Historie.

I.

Da Lensmanden rev St. Nikolaj Kirke ned.

I Middelalderen havde Holbæk fire Kirker, Sognekirken St. Nikolaj i Algade, Klosterkirken, Vor Frue Kirke i Labæk og en lille Kirke paa Bakkerne ude i Riffelvænget.

I 1887 fandt man nemlig derude — paa Kbmd. Th. J. Petersens Mark nogle Murrester af en mindre Bygning fra den tidligere Middelalder; maaske er det Kapellet til en St. Jørgensgaard; disse Spedalskhedshospitaler laa jo som Regel udenfor den egentlige By. Bakken hed fra gammel Tid »Kirkebjerg«.

Og i 1913 fandtes, som man vil huske, Grundstenene til den lille Kirke, der muligvis en Gang har været Sognekirke for Labæk, en meget gammel Bygning af utilhugne Sten med hvælvet Loft og Kor. Dens Navn var »Vor Frue«, og i gamle Pa-

pirer omtales adskillige Steder Vor Frue Sogn i Holbæk. Hvor-naar den er brudt ned, vides ikke; sandsynligvis midt i 1500'erne. Nu er dens Tomt ude paa den afgravede »Kirkebakke« i Sladderstræde (nu Østerstræde) fredet af Byen.

Den tredie Kirke var St. Nikolaj. Man har længe ment, at den havde ligget paa Hjørnet af Nygade og Algade; maaske fordi man tænkte, at den bekendte gamle Gavl, der danner Vestvæggen i »Klosterhus«, var en Rest af Kirken. Det kan imidlertid ikke passe, for den Gavl har hørt til en anselig grundmuret Gaard fra ca. 1600 (den senere Amtsskrivergaard), og den er altsaa bygget 25—30 Aar efter, at Kirken blev revet ned.

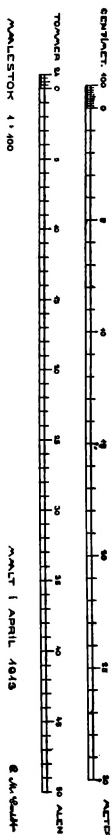
St. Nikolaj har ligget paa den nordlige Side af Algade paa Arkitekt Iversens og Sadelmager Michaelsens Grund. I mange Aar har man paa dette Strøg

af Gaden ved Grundudgravninger fundet Menneskekranier i stor Mængde. Især i 40'erne; da kørtes Kranier og Knogler

bort i hele Læs. Her omkring Nr. 5, 7, 9, 11 og 13 har altsaa Kirkegaarden ligget, vel nok skilt fra Gaden ved et Stengær-

ØSTERSTRÆDE (FORMEN SLADRESTRÆDE)

HOLBÆK — KIRKERUIN PÅ „KIRKEBÅKKEN“ VED LABÆK.
PLAN AF DE FREDBRAGTE FUNDAMENTET OG DE 3 MUREDE GRAVE.

de, der mod Nord har fulgt Strandkanten, som den Gang laa meget længere oppe end nu.

Da Nr. 5 blev opført i 1913, fandt Arbejderne ude i Gaar-

den to Skeletter, som laa tæt op til et Hjørnefundament af en middelalderlig Bygning, muret af røde Munkesten over en Kampestenssokkel, i Retning fra

Vor Frue Kirke i Labæk. Murede Grave under Kirkegulvet.

Øst til Vest. Det var den sidste ved St. Nikolaj Kirke i Holbæk:
 Rest af Byens gamle Kirke. men Bygningen er nok hundre-
 I 1336 nævnes Sognepræsten de Aar ældre. Senere omtales

Vor Frue i Labæk. En af Gravene (nu udstillet i Museet).

»St. Nikolaj Sogn« adskillige Gange. Men da Reformationen indførtes 1536, fik Borgerne Ret til at bruge Klosterets Kirke. Den var sikkert smukkere og prægtigere udstyret, og her prædikede den ny lutherske Præst, saa der var ikke længere Brug for de gamle Kirker. De laa øde hen, forfaldt mere og mere. Ingen holdt dem vedlige. Snart lignede de Ruiner, faldefærdige og forsømte. Og saa dødsdømtes de. Først forsvandt Frue Kirke, siden kom Turen til de to andre. Kun St. Lucius blev tilbage.

Ude paa Holbæk Slot sad i Frederik den Andens Tid en Lensmand, som hed Christoffer von Festenberg Pax, en indvandret tysk Adelsmand, der i høj Grad var i Kongens Naade. Han havde faaet Lenet i 1563 paa særdeles fordelagtige Vilkaar; siden fik han Tølløse Len.

I 1572 trængte Slottet til en Istandsættelse, og Lensmanden manglede Sten dertil. Hans Øjne faldt da paa den lille »øde« Kirke paa Kirkebjerg i Riffelvænget. Og den 10. April 1572 udgik der kgl. Brev til Christoffer Pax, at han maatte »lade nedbryde en gammel Kirke, liggendis udenfor vort Slot Holbæk, som udi mange Aar haver standet tillukt og øde, saa derudi aldellis ingen Tjeneste haver været gjort«. Stenene maatte han anvende til Slottets Forbed-

ring. Dermed forsvandt den Kirke. Det er altsaa i disse Dage 350 Aar siden.

Næste Aar kommen Turen til St. Nikolaj.

Forfalden, tom og overflødig laa den der ud til Byens Hovedgade; Kirkegaarden var Græsningsplads for Naboernes Kreaturer. Og naar Lensmanden kom ridende fra Slottet og ad den nu forsvundne Kørevej naaede ud til Algade, havde han den øde Kirke lige for Øjnene. Den var ingen Pryd og Herlighed for Staden. Og der sad en Hoben skønne Sten deri. Dem kunde han have god Gavn af til at bygge paa sine egne Gaarde med, om kongelig Majestæt ellers vilde skænke ham Kirken.

Og Frederik den Anden var ogsaa denne Gang sine forrige Staldmester en naadig Herre. Han fik Kirken i Julegave. Den 13. December 1573 underskrev Kongen paa Frederiksborg Gævbrevet, som (med nogle Retsskrivningsændringer) lyder saaledes:

VI FREDERIK DEN ANDEN ... gjøre alle vitterligt, at Vi af Vor synderlige Gunst og Naade haver undt og givet og nu med dette Vort aabne Brev under og giver Os Elskelige Christoffer von Festenberg, som kaldis Packisch, Vor Mand, Tjener og Embidsmand paa Vort Slot Holbeck, en øde Kirke, udi Vor

Kiøbstad Holbeck liggendis kaldis Scti. Nicolai Kirke, med Kirkegaarden og Pladsen, som samme Kirke paa staar, saa fornævnte Christoffer v. Festenberg maa lade nederbryde fornævnte Sctj. Nicolai Kirke, og hvis (hvad) Sten, Tømmer, Kalk derudi findes at forvendes sig selv og sine Arvinger til Bedste; sammeledes maa og fornævnte Chr. v. F. lade indhegne og indgærde samme Kirkegaard og der føre Bygning paa og samme Grund og Bygning for sig og sine Arvinge for evig Ejendom have, nyde, bruge og beholde

Frederiksborg, d. 13. Dec. 1573.

Frederik R.

(Det gik underligt til med dette Brev. Det var i Tidens Løb havnet i Præsteembedets Arkiv, hvorfra det igen forvandt ca. 1820. Under en større Hovedrensning og Udrensning i Præstegaarden ryddede Pigerne ogsaa op i Arkivet, og en Bunke gamle Papirer og Brevskaber blev solgt til en Købmand, der brugte dem til at pakke ind i. Undtagen det gamle Kongebrev. Det er skrevet paa Pergament og var for stift til at gøre Gavn paa den Maade. Han gemte det og forærede det siden til den ny Præst, vor Bys Historiker, Dr. J. H. Larsen.)

— Saa rev de da St. Nikolaj Kirke ned. Stenene blev ført bort, hvorhen véd vi ikke. Maa-ske blev de her i Byen, hvor Pax ejede flere Gaarde; Munkesten forekommer i mange af de gamle Ejendomme. Eller de blev ført bort til en af hans Landejen-

domme. Og Kirkegaarden blev bebygget; først med nogle smaa »Boder«, senere med et Par større Bygninger og den store, gamle Købmandsgaard.

Næste Aar er det 350 Aar, siden St. Nikolaj Kirke blev dødsdømt. Den glemtes, og intet synligt Spor er tilbage af den. Men af Navn opstod den paany den 20. Maj 1872. Byens ny Sognekirke bærer til Minde om den gamle samme Helgennavn.

II.

St. Lucius, Sortebrødrenes Klosterkirke.

Det er i disse Aar 700 Aar, siden Dominikanermunkene i de grove sorte Kutter begyndte deres Arbejde her i Landet. Ligesom deres Brødre, de graa Franciscanere, vandt de i Løbet af faa Aar fast Fodfæste i alle Egne af Landet; de var fattige og nøjsomme Mænd, prædikede jævnt og enfoldigt i Gyder og Stræder for Fattigfolk og var ikke for fine til at gaa ind i de elendige lerklinede Hytter og se til de syge i de skidne Pjalter eller tale et barmhjertigt Guds Ord til en stakkels Synder, som laa og biede efter Døden.

I Aarene omkring 1260—70 kom Sortebrødrene her til Holbæk. Vi véd saare lidt om deres første Virksomhed her. Roskilde-Munken Petrus Olai skriver i sin Aarbog, at de kom her til i 1275, en anden Krønikeskri-

ver nævner Aaret 1269. I hvert Fald var den bekendte Roskildebisp Peter Bang heroppe i 1276, da han den 12. September indviede Klosterets Kirkegaard. Men da de fredløse Kongemordere i 1290 hærgede hele Nordvestsjælland, brændte de ogsaa »Prædikebrødrenes Hus og he-

le Holbæk By« af. Klosteret og Kirken blev dog i de følgende Aar rejst paany, thi Petrus Olai fortæller, at Kong Kristoffer II. lod Prædikebrødrenes Kirke i Holbæk opbygge 1323, saa den paa Mariæ Himmelfarts Dag d. 15. August kunde indvies. Biskop Niels af Børglum foretog

Holbæk Kirke, med det gamle Raadhus til venstre. (J. J. Bruun, 1753.)

Indvielsen. Det er saaledes til næste Aar 600 Aar siden; saa gammel kunde Kirken have været, hvis man i 1869 havde skaaet den.

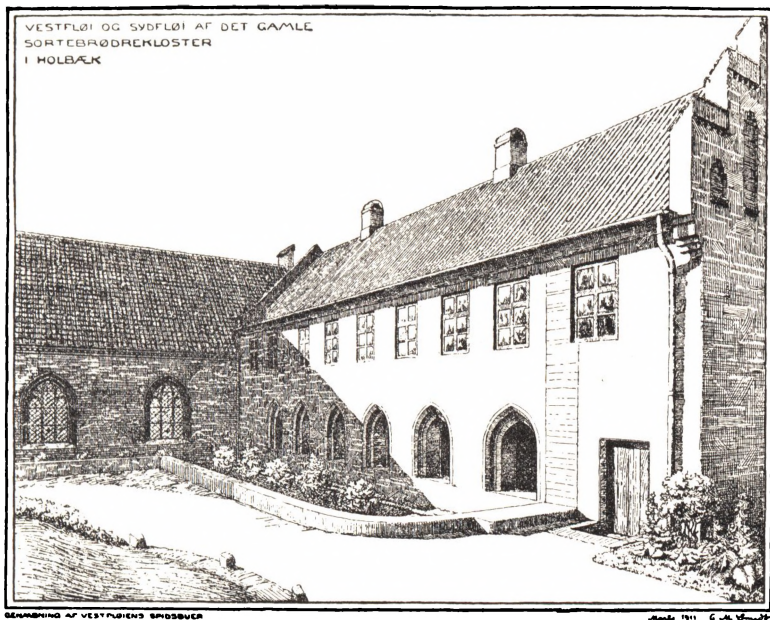
Ellers véd Historien ikke meget at fortælle om Klosteret. Det var alle Dage fattigt og ringe af Formue. Andre Klostre blev rige ved milde Gaver; vort var der kun faa, der betænkte Dronning Dorothea skænkede

det 100 lybske Mark, en Alterkalk, en Messekaabe og en Gaard i St. Nikolaj Sogn paa Algade; til Gengæld skulde Brødrene læse en Messe daglig for hende. Ogsaa et Par andre Gaver fik de i Aarenes Løb, men det kneb alligevel tit for dem at friste Livets Ophold. De tiggede ved Dørene som alle Brødre af deres Orden, men efter 1500, da Reformationstankerne be-

gyndte at vinde Indpas herhjemme, var de ikke mere saa velsete Gæster. Folk blev karrige mod dem.

Og i 1535 under Grevens Fejde sendte Prioeren Brev til Byens Raad og meddeler, at Munkene af »Nød og Trang« og efter Grev Christoffers Vilje overgiver deres Kloster til

Borgmester, Raad og menige Almue her i Byen. Næste Aar var Christian III jo Herre i Landet, og han bestemte, at det skulde nedbrydes og Stenene bruges til Slottets Forbedring, men inden det kom saa vidt, tog han en anden Beslutning. Han forærede det til Byen.

Klostrets Vestfløj og Sydfløj. (Udkast fra 1911 til Byningens Restauration.)

Vi har hverken Billeder eller Beskrivelser af Klosteret, som det den Gang saa ud, men vi véd, at det har haft 3 Fløje: mod Nord langs med Kirkestræde Kirken, mod Vest det gamle Stenhus, hvor der nu er Bogsamling, og mod Syd den Fløj, hvoraf Ligkapellet nu er den sidste Rest. Denne Fløj med Refektoriet, Spisesalen, har sikkert

strakt sig meget længere Øst paa, og det er sandsynligt, at Klostergaarden var lukket mod Øst af en fjerde Længe, der forbandt Kirken med Sydfløjen, men denne Østfløj maa saa være gaaet til meget tidlig, for den ses ikke paa Resens Billede fra 1670.

Efter Reformationen blev Klosterkirken Sognekir-

ke for Byen. Vestfløjen husede Latinskolen til 1740 og siden »den danske Skole«. Sydfløjen blev brugt til Raadhus og Arrest til 1844.

Kirken, som var indviet til St. Lucius, var i sin ældste Skikkelse en ganske enkel, men ret smuk gotisk Bygning. Den bestod af et højt Skib med syv Hvælvinger, og dertil føjede sig mod Øst et smukt tresidet Kor, alt opført af røde Munkesten. Den var bygget sammen med baade Vestfløjen og Østfløjen. Det synes, som om der langs Sydsiden har ligget et Sideskib, delvis indrettet til Munkeceller. I 1400'erne opførtes ogsaa et Sideskib mod Nord, og disse Skibe aabnede sig ved Arkadebuer ud mod Midterskibet. Samtidig blev Taget forlænget ned, saa hele den treskibede Kirke laa under fælles Tag, hvilket baade mørknede Rummet og mispydede Bygningen.

Til sidst kom Vaabehuset og Taarnet til, først i 1500'erne. Taarnet rejstes ikke for Enden af Kirkens Vestgavl, som almindeligt var, men hvilede over Midtskibets vestligste Hvælving. Vaabehuset laa ud til Kirkestræde. Endnu senere tilføjedes mod Syd et Sakristi og det saakaldte »Hellegaards Kapel«.

Taarnet havde Kamgavle som en Landsbykirke. I 1723 lod Kbmd. Peder Pedersen et Spir rejse over Taarnet; Vindfløjer

fra det med hans Navn i staar nu i Museet. Sidst i 1700'erne fjernede man de takkede Gavle. I 1804 ødelagde man for en Del Kirkens Ydre ved at indsætte mindre »Borgerstuevinduer« med smaa Ruder i Stedet for de gamle spidsbuede.

Fra ca. 1840 har vi en særdeles god Beskrivelse af St. Lucius Kirke. Den daværende Sognepræst her, Historikeren Dr. J. H. L a r s e n, har nemlig efterladt sig et større utrykt Manuskript til Byens Historie. Det gemmes nu i Nationalmuseets Arkiv, og vi vil i Uddrag af det lade Præsten fortælle om sin gamle Kirke; først om dens Ydre, siden dens Indre.

Efter at have opgivet Bygningens Størrelse, ca. 51 Alen lang, ca. 28 Alen bred og ca. 18 Alen høj, fortsætter han: »Siddengangene til Højkirken har i sin Tid tjent til Munkeceller, og Lamperingene fandtes endnu i disses Hvælvinger, ligesom i den underste Etage af Skolehuset indtil 1842. Om Siddengangene paa den nordre Side af Kirken tillige har været Munkeceller, lader sig nu ikke bestemme. Dog tror jeg det ikke K o r e t ender med Gennemsnittet af en 8-kantet Polygon. Denne Del af Kirken er den, der 1323 blev bygt ved Kong Christoffer. T a a r n e t, der indtil 1724 var som et alm. Landsby-Kirketaarn med Kamgavle, er en uden Tvivl noget

sildigere og meget svagere Bygning. **V a a b e n h u s e t**, der imod Sædvane vender mod Nord, fordi saa godt som hele Byen laa og ligger endnu V., Ø. og N. for det, er en endnu sildigere Bygning, hvilket ses af en ved Døren .. indsat Munkesten, hvorpaa Aarstallet 1578.«

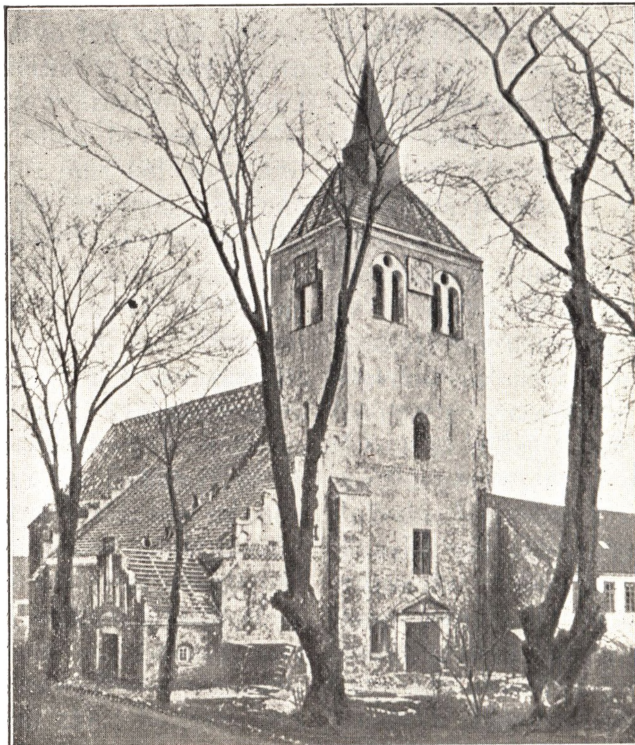
»Fra Oprindelsen var Højkirken forsynet med en dobbelt Rad Vinduer ligesom og med et stort Vindue i Vester og 5 store i Koret, havde sit eget Tag og en efter Tiden ret smuk Gesims derunder. Da var Kirken meget lys, og Sidebygningerne hindrede ikke Lysningen; men da fandt man paa at drage Højkirkens Tag ned over Sidebygningerne, for at bringe det hele Tag i een Flugt, og da bleve den Rad af spidsbuede Vinduer, der

forhen stode frit over Sidebygningernes Tag, tilmurede, og Lyset forsvandt. Foruden det, Kirken herved tabte i Lys og Skønhed, lod man i Aaret 1804 omtrent nedtage de endnu i Choret værende høie spidsbuede Jernvinduer med sine rhomboidalske Ruder og i deres Sted indsætte nogle lange smalle Stuevinduer i Trærammer med smaa firkantede Ruder i Træsprodsler, der endogsaa, foruden deres Grimhed og Smaalighed, vare og ere endnu saaledes indrettede, at de ei kunne oplukkes og udgøre hver for sig næppe $\frac{1}{3}$ Deel af de ældre høie Vinduer. Førend den sidste Hovedreparation 1842 var Kirken i den vestlige Ende under Taarnet saa mørk, at man selv i de lyse Dage næppe kunde læse i

en Bog, da man 1724 havde til-
muret det store vestlige Vindve
for den største Deel for der at
opstille det nye Orgel.«

Om Taa rnet siger han, at
det er i sig selv svagt, »men
stærkt nok til at bære det Tag
og de Klokker, der hænge deri.
Men da man ifølge Peder Peder-
sens Testamente opførte paa
dette Taarn et Spir og i Spiret
anbragte endnu en Klokke ..
skadede man det i sig selv sva-
ge Taarn betydeligt, der fra sit
første Færd ingenlunde var be-
stemt til at bære et Spir. Man
laskede det vel indvendig med

Murværk og klemmede Siderne
sammen med Jernankere, men
det vil i Tiden ikke hielpe, og
den Rysten, som allerede den i
samme ophængte lille Klokke
foraarsager, meddeler sig sted-
se til Muren, der ogsaa revnede
paa alle Sider og vil skaffe vo-
re efterkommende Bygmestere
Vanskeligheder nok, naar de
skulle holde Taarnsiderne sam-
men. Det var derfor ogsaa mit
Ønske, da Taarntaget sidst blev
omlagt, at Spiret skulde nedta-
ges og opbygges igien paa en
anden, men baade smukkere og
Taarnmuren (mere) styrkende

Kirken, set fra Vest. Nedbrydningen er paabegyndt. Til højre det nuværende
Bibliotek.

Maade. Men det vilde koste noget, og Kirken har ikke Ævne til saa store Udgifter. Men man kan befrygte, at Spiret rokker saalænge, at det blæser ned ved en nordvestlig eller sydvestlig Storm, og i begge Tilfælde vil det gaae ud over Kirken.«

»Giennem Taarnet er Hovedindgangen til Kirken ved en Port med 2 Fløie, der kaldes Brudeporten, fordi den ikkun oplukkes ved Brudefolks Ind- og Udgang af Kirken og andre siældne Høitideligheder i Kirken. Den ældre Port tillige med Portalet og Frontspidsen blev 1842 borttaget og en ny Fløyport med en græsk Portal imod mit Ønske opsat, da en spidsbuet gothisk er den ene passer-

de; og saaledes var den forrige. Over Porten var anbragt de h. 3 Kongers Tilbedelse af Jesus i Stucatur, men det var ved min Ankomst hertil saa aldeles ødelagt, at man kun med Møie kunde slutte, hvad det skulde betyde.«

Derefter vil vi gaa indenfor og høre, hvad Dr. Larsen fortæller om Klosterkirkens Indre, dens Inventar. Ligsten og Epitafier, hvoraf en Del jo endnu er i Behold.

III.

Hvorledes der saa ud inde i Kirken.

Den Beskrivelse af Kirkens Indre som Dr. J. H. Larsen har givet i sit føromtalte Manu-

Kirken, set fra Kirkestræde, under Nedbrydningen.

skript, er skrevet midt i Fyrrerne, men i den Snæs Aar, der hængik, inden Kirken blev revet ned, blev ingen væsentlige Forandringer foretaget inden Døre, saa naar vi nu i det følgende ud fra denne Kilde søger at danne os et Billede af det Indre, som det var i hans Tid, saa bliver det samtidig en Beskrivelse af Kirken, som den saa ud i 1869, da den gik til Grunde.

Vi aabner da Indgangsporten ude i Taarnets Vestside, »Brudeporten«, og træder ind. Foran os ligger det høje Midterskib, gennem Arkaderne mellem Pillerne ser vi ind i Sideskibene, og over os er de smukke Krydshvælvinger udspændt. Alt er hvidkalket, men alligevel er der halvmørkt inde i det store Rum; Vinduerne er for smaa. Maaske har Væggene en Gang været prydede med Kalkmalerier; Dr. Larsen fandt nogle Adelsvaaben og en Helgenindefigur under Kalklaget. Overalt i Kirken hænger der Epitafier, Mindetavler over afdøde Holbæk-Borgere; i Gulvet under vor Fod vidner de store Ligsten om de hensovede, som her fandt deres Lejested. Staar vi her nede i Hvælvingen under Taarnet, har vi over os det gamle *O r g e l*, der oprindeligt stammede fra ca. 1650, men siden flere Gange blev forbedret, sidst af Kbmd. Peder Pedersen i hans Testamente 1723.

Under Hvælvingerne hang fire smukke *L y s e k r o n e r* af Messing, de var fra 1661, 1713 og 1777. De findes ogsaa i den nuværende Kirke. Den yngste er givet af Familien Sandøe, en gammel Holbækslægt (fra en af Giverne nedstammer Brødrene Ørsted).

Før 1842 var *K o r e t* skilt fra Skibet ved et højt »Tralværk«, smukt stafferet i mange Færver og forgyldte Søjler; midt i var to Fløjdøre. Det var skænket i 1661 »til dette hellige Guds Huses Ære og Prydelse« af Raadmand Niels Nielsen og hans Hustru »andre Gudfrygtige til en kristelig Amindelse«. Det har set smukt ud; saadanne Korgitre findes endnu i mange Kirker, f. Eks. Klosterkirken i Sorø. Men man kunde ikke se meget af Koret, og saa blev det nedbrudt i 1842 og erstattet med en lav Balustrade.

Men et andet »Tralværk« blev staaende; det skilte det lille *D a a b s r u m* i nordre Sideskib fra Midterskibet. En Indskrift fortalte, at det havde Borgmester Anders Schult »med sin kjære Hustru, den ærlige, dyderige og gudfrygtige Matrone Elsebeth Drejer« skænket 1672. Døbefonten var et smukt Stykke Billedskærerarbejde, og over den hang en udskaaren »Himmel«. Over Døren derind hang det Maleri af Giveren med Hustru og fire Børn, som endnu findes

i vor Kirke. Og under Fonten var et Gravrum, hvori deres Kister stod.

Tæt ved, ind til Nordsiden,

stod Prædikestolen, som Lensmanden Oluf Brockenhuus havde skænket ca. 1650. Den var rigt udskaaret, mellem de

Billedet, der er taget under Kirkens Nedbrydning, viser Hovedskibet, set i Retning fra Koret mod Taarnet. Man ser i Gavlen tydelig Vinduets oprindelige spidsbuede Form. Ved Siderne ser man de ligeledes spidsbuede Vinduer og Aabninger til Sideskibene. I Baggrunden ses endnu noget af det Underlag, der har baaret Orgelet. Gennem Portaabningen (»Brudeporten«) faar man et Glint af Portalen paa det gamle Raadhus i Klosterstræde.

5 Felter med bibelske Optrin stod Evangelisterne som Hjørnefigurer.

I Koret stod det store, prægtige Alter, skaaret af en kunstfærdig Billedsnider sidst i 1600'erne. Midt i Alterbordet var en lille Fordybning dækket af en Plade; deri stod det lille Hølgenskrin, hvori Munkenes havde gemt de Relikvier, de ejede. Det findes nu i Nationalmuseet. Ved Alteret stod ogsaa den Kirkeblok, hvori indsamledes milde Gaver til de fattige Latinskole-Peblinge. Paa en Tavle over den stod malet:

Læg i denne Fredags Blok!
Dobbelt maa igen forventes,
thi en samlet Hjælp her hentes
for latinske Skoleflok.

Under det nordlige Sideskibs Hvælvinger var ophængt et lille Krigsskib med udspændte Sejl, en Model af Fregatten »Norske Løve«. Det var givet 1750 af Kbmd. Hans Sandøe, og en Indskrift fortalte, at »jeg Anne Sandøe Walleau har, ikke uden Hensyn paa Aarets Tildragelser, ladet det fornyet igen ophænge d. 7. Novbr. 1807.

»Vist vender Bladet sig, og Danmarks Flaade skal dække Norges Kyst og over Sundet raade.«

Dr. Larsen kunde ikke lide dette Skib; han holdt for, at »Skibenes Plads var i Vandet og ikke i Luften!«

I den sydlige Sidegang var

der et Pulpitur med lukkede Stole til Standspersoner. Her havde Orgelet staaet til 1724.

*

Paa Væggene hang allevegne større og mindre Epitafier. Et af dem, et mægtigt Stykke Billedskærerarbejde i Barokstil, skaaret af Byens mest kendte Kunstner, Lorens Jørgensen, var senere anvendt til Mindetavle over Borgmester Jokum Skovgaard og hans Hustru, † 1739. (Det staaer nu oppe paa Kirkens Loft og er vel det bedste Stykke Inventar, den ejer.)

Paa Midtskibets Nordvæg hang helt oppe ved Koret et meget stort Epitafium med Maleri af Kristi Nedtagelse af Korset, og derunder staaer en Familie paa ialt 14 Personer, men Indskriften er borte. (Delvis bevaret i den ny Kirke.)

Ved Siden af Prædikestolen et andet stort Epitafium over Borgmester Mogens Christensøn, † 1645, med smukt skaaret Ramme af Lorens Jørgensen. (Delvis bevaret.) Samme Billedsnider havde ogsaa skaaret Rammen om det Epitafium, som hang næst efter, Raadmand Peder Jensens fra 1649. (Bevaret.) Derefter fulgte et andet, som var dobbeltsidet; det hang nemlig imellem to Piller og havde Billeder paa begge Sider. Det var Mindetavle over Borgmester Jacob Villumsens Børn, og

der er Billeder af dem alle 19, 11 Mænd og 8 Kvinder. Det var fra 1594 og findes endnu i Kirken; blev restaureret i 1911.

Tæt ved var i en Pille indmuret en brun Marmorsten:

»Til dette Herrens Huses Beprydelse haver hans Tjenerinde Else Rasmus-

datter, Salig Søfren Nielsens, forrige Raadmand her i Holbæk, hans Efterleverske, givet 200 Rigsdaler til Altertavlens Staffering. I August 1643.«

(Den sidder nu i Vaabenhuset.)

Oppe i Koret var indmuret den smukke store Ligsten over

Christoffer Pax's Ligsten, nu i Kapellet.]]

Lensmanden Christoffer Pax († 1608), som nu er i Kapellet. Men hans Kiste stod i en aaben Begravelse i »Sydgangen« sammen med flere andre af hans Slægt. I 1842 blev Begravelsen muret til. Udvendig anbragtes Sønnen Mogens Pax' Ligsten, han døde paa Holbæk Slot 1642.

Han havde for en stor Sum Penge købt Begravelsen. Da Kirken blev revet ned, blev Kisterne sammen med mange andre anbragt i et muret Gravrum udenfor Kirken. En Sten viser endnu, hvor de findes.

I Koret stod ogsaa Kbmd. Anders Borchs Marmortavle med

en lang Indskrift, hvori hans mange Legater opregnes. Den sidder nu i Vaabenhuset sammen med Mogens Pax', Borgmester Anders Grubbes og Kbmd. Peder Pedersens. I Koret og i Midtergangen fandtes i Gulvet en Mængde gamle Ligsten, f. Eks. over Lensmændene Verner Parsberg († 1484) og Markvær Tidemand († 1549), adskillige Adelsdamer, et Par Præster og flere Raadmænd og Borgmestre. Nogle af disse Sten er bevarede; adskillige sønderstones.

Sakristiet laa ved den sydlige Ende af Koret med Dør ud til Kirkegaarden. Her hang en Tavle med alle Præsternes Navne. (Den hænger nu i Vaabenhuset.)

»Hellegaards Kapel«

var en lille Udbygning paa Sydsiden af Skibet med en Gravkælder. Der kunde man for Betaling hensætte Ligkister, som ikke straks skulde graves ned under Kirkegulvet.

Uden om Kirken laa Kirkegaarden; pæn og hyggelig skal den have været, høje, gamle Linde og Asketræer prydede den. Nogle af dem staar endnu, men de fleste er ryddede, de faldt i Tidens Løb som Offer for Folks underlige Modvilje mod grønne Træer, der enten ikke er lige og nyttige som et Pæretræ eller fulde af Symmetri som et Juletræ. — Her hvilede de senere Slægtled af Holbæk-Borgere. Kirkegaarden er ryddet, Gravene sløjfede, Græsset dækker dem.

Kirken under Nedbrydningen.

Om det, der skete i 1869, vil jeg helst tie. Kirken var i Aarenes Løb vanrøgtet. Hvælvingerne slog store Revner, Murenes Fundamenter var elendige. Bygningsinspektøren tilraadede at rive Kirken ned og bygge en ny. Paa de Fotografier, som blev taget under Nedbrydningen, ses det tydeligt, hvor medtaget Bygningen var, men kyndige Folk mener, at den alligevel godt kunde have været reddet. Og Arkitekten lovede i 1866 at bevare det smukke Kor, men da man saa fandt paa at lægge den ny Kirke i Nord—Syd, maatte det opgives. Nedbrydningen foretoges i 1869, og den 14. Oktober blev Grundstenen til den nuværende nedlagt.

Dens Bygmester var Prof. Chr. Hansen, en af Tidens dygtigste Arkitekter. H. V. Clausen siger om den i »Fra Holbæk

Amt«: . . . »saa gennemtænkt et Anlæg end Kirken er, er den ganske uden Stemning, det skyldes de moderne Mürsten, det skyldes indvendig det flade Loft og den omtrentlige Fraværelse af alt gammelt og tilfældigt.«

Om Kirkens højtidelige Indvielse den 20. Maj 1872 vil vi lade de gamle Aviser fortælle.

Dette lille Hæfte skulde minde om de tidligere Kirker i Holbæk, og i Særdeleshed om den, der i 1869 blev ødelagt. Den Gang var den for de fleste bare en gammel, faldefærdig, grim Bygning, der ikke var for god at rive ned. Siden opdagede man, at man havde revet mere ned end Sten og Tømmer.

Og jo mere vi ser paa den ny Kirke, des mere holder vi af den, der forsvandt.

Albert Thomsen.

Fra Mogens Christensens Epitaffium, skaaret af Lorens Jørgensen (S. 4 og 18).

Fra den nuværende Kirkes Opførelse og Indvielse.

Efter »Holbæk Amtstidende« paa Grundlag af »Holbæk-Posten«s Referater.

I »Holbæk-Posten« fra den 10. Maj 1869 findes følgende Meddelelse:

»Det gaar nu rask fremad med Nedbrydningen af vor gamle Kirke, og om en kort Tid vil der intet være tilbage af dette Minde om Fortidens Byggemaade. Spiret, Taget og en Del af Hvælvingen er forlængst forsvundne for Øjet, og man er i Færd med at omstyrte Pillerne og Ydermurene. Fremgangsmaaden ved disses Nedbrydning er meget imponerende. Man underhugger nemlig Murværket ved Grundstenene, anbringer Tov om den øverste Del af Pilleren og trækker paa den Maade disse kolossale Mure til Jorden. — Dette Arbejde overværes i Reglen af en stor Mængde Mennesker, og Nedstyrtningen af en Del af Kirkens østlige Murværk i Lørdags havde samlet over hundrede skuelystne.

— Efter en Tegning har Hr. Fotograf Løffler her i Byen taget et Par Prospekter af Holbæk ny Kirke, set fra tvende Sider. Det vil blive et Gudshus, vor Tid og Byen værdig, dog synes vi, at den i enkelte Punkter vil tage sig mindre godt ud, saaledes finder vi f. Eks. Taarn og Spir noget sammentrykt, men maaske vil det tage sig bedre ud i Virkeligheden, end paa Papiret, — Tiden vil vise det.«

Grundstenen nedlægges.

Efter ca. 5 Maaneders Forløb var den gamle Kirke fuldstændig nedreven nedreven og Pladsen ryddet, saa Grundstenen til den nuværende Kirke kunde nedlægges.

Grundstensnedlæggelsen fandt Sted den 15. Oktober 1869, og det skete med stor Højtidelighed.

»Fra den tidlige Morgen saas en almindelig Flagning fra Skibene i Havnen og fra en stor Mængde Bygninger.«

Selve Højtideligheden fandt Sted Kl. 11. Byraadets og Kirkeinspektionens Medlemmer samt en stor Menneskemængde havde indfundet sig. Efter at Holbæk Sangforening havde sunget en Salme, holdt Amtmand, Baron Bille-Brahe en kort Tale, hvori han gjorde Rede for Grunden til, »at vi her stode i Begreb med at opføre et nyt Guds Hus«, og oplyste om, hvorledes man var kommen i Besiddelse af Midlerne til dette Foretagende«.

Han skred derefter til Nedlæggelsen af Grundstenen, »der var forsynet med en Inskription (Aarstal og Datum). Un-

der denne nedlagde han en i en Glaskapsel indesluttet Møntsamling, prægede i den nuregerende Konges Tid, samt en Pergamentrulle, paa hvilken efterfølgende var nedskrevet«.

»I Jesu Christi Navn!

Aar 1869,
den 15de Oktober,
i

Hans Majestæt Kong Christian den Niendes sjette Regjeringsaar er Grundstenen til denne Kirke indviet af Provsten i Meerløse og Tudse Herreder, J. C. Formann, Ridder af Dannebrogen, og nedlagt af Amtmanden over Holbæk Amt, Kammerherre J. C. Baron Bille-Brahe, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmænd.

Efter at den ældre Kirke, der opførtes 1323 ved Kong Christoffer den Anden for Sortebrødrene, paa Grund af dens brøstfældige Tilstand er bleven nedreven, opføres en ny Kirke ved Kirkens egne Midler, ved Laan og ved frivillige Bidrag, af hvilke det første og største blev givet af Grosserer S. Seidelin i København, forhen Kjøbmand i Holbæk.

Arbejdet udføres af Muurmeister Wienberg af Kjøbenhavn efter Planer, der ere lagte af Bygningsinspektør, Etatsraad, Professor H. C. Hansen, Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmænd, og under Dennes Ledelse.

For Tiden er Kirkens Styrelse underlagt følgende Myndigheder: Minister for Kirke- og Underviisningsvæsenet, Kammerherre E. E. Rosenørn, Ridder af Dannebrogen.

Stiftsøvrighed:

Stiftsamtmanden over Sjællands Stift, Kammerherre C. F.

Simony, Kommandør af Dannebrogen og Dannebrogsmænd.

Kirkeinspektion:

Sognepræsten J. S. H. Galskjøt.

Borgmesteren, Kancelliraad P. C. Müller.

Prokurator og konst. Branddirektør E. Christensen.

Kjøbmand P. C. Petersen, Kirkeværge.

Ovennævnte J. S. H. Galskjøt er Sognepræst ved Kirken, F. P. J. Dahl er ordineret Kateket og cand. filos. C. J. Kofoed Kordegn og Klokker.

Ps. 127, 1: Dersom Herren ikke bygger et Huus, da arbejde de forgæves, som bygge derpaa.
Johs. 5, 24. 14, 6: Jesus sagde: Hvo som hører mit Ord og troer den, som mig udsendte, haver et evigt Liv. Jeg er Vejen og Sandheden og Livet, der kommer ingen til Faderen uden ved mig.

1. Kor. 3, 11: Ingen kan lægge en anden Grundvold end den, som lagt er, hvilken er Jesus Christus.«

»Efterat Hs. Højærværdighed Provst Formann med hjertelige Ord havde holdt Indvielses-talen, sluttede Højtideligheden med, at Sangforeningen afsang Psalmen Nr. 281, og Grundstenen tildækkedes nu med Kalk og en stor Flisesten, hvorefter Mængden spredte sig.

Efter Højtideligheden fandt et Festmaaltid Sted paa Postgaarden.

Endnu skulle vi tilføje, at

Byens Handlende under selve Højtideligheden havde lukket deres Butikker.«

Indvielsen.

Godt halvtredie Aar efter Grundstensnedlæggelsen var Kirken saa vidt færdig, at Indvielsen af den kunde finde Sted. Dette skete anden Pinsedag, d. 20. Maj, 1872.

»— Endelig oprandt den af Menigheden her i Byen med Længsel og Glæde imødesete Dag, paa hvilken vor ny Kirke blev højtidelig indviet af Sjællands Biskop. Saa mange som Kirken paa nogen Maade kunde rumme, var til Stede, og med Glæde føjer vi til, at næsten alle Tilstedeværende havde ydet Bidrag, havde været med til at udføre en Kærlighedsgerning, ja, en saadan Gerning, som skal minde kommende Slægter om, at Herrens Sag havde Venner i vor lille By. Under gribende Orgelpraeludium af Professor Mathison-Hansen skred Prosessionen ind i Kirken. Foran gik Sjællands Biskop med Kultusministeren, derefter Herredsprovsten med Amtmanden, efter dem fulgte vor Bys Sognepræst med Bygningsinspektøren, Etatsraad Hansen, derefter parvis Byens andre Gejstlige, Bygmesteren, de stedlige Myndigheder og en Del Gejstlige fra Omegnen. Kapellanen hos Sognepræsten stod frem i Kordøren og indledede Højtideligheden med den sædvanlige Indledningsbøn og Fadervor. Derefter blev Salmen Nr. 365 af sunget, og derpaa traadte Sjællands Biskop [Martensen] frem foran Alteret. Først udtalte han det apostoliske Velsignelsesøn-

ske over Menigheden, derefter fremtog han Guds Ord og oplæste som Tekst for sin Tale det 23de og 24de Vers af Johs. Ev. 4. Kap. Vi er desværre ikke i Stand til at gengive denne saavel i Indhold som i Form lige udmærkede Tale, men vi føler os dog opfordrede til at sige, at Hs. Højærværdighed særlig lagde Vægt paa den sande Guds-Tilbedelse og dens Kendetegn. Efter at denne Tale var til Ende, oplæste Herredsprovsten, Byens Sognepræst og Sognepræsten i Asmindrup passende Stykker af Biblen. Paa Embedsvegne adskilte Biskoppen derpaa vort nye Gudshus fra Verdens Larm og Tummel og ønskede, at det maatte blive en Forgaard til Himlen for alle, som kom derind for at søge Hvile for Sjælen. Derefter ønskede han Guds Velsignelse ikke alene over det hele Rum, men ogsaa over Prædikestolen, Døbefonden og Alteret, over de nuværende beskikkede Herrens Tjenere i Menigheden og over de efterfølgende, sluttelig over hele Menigheden. Efterat Salmen Nr. 280 var afsungen, var Indvielsen til Ende. Kirken overgaves derpaa til Sognepræsten, som forrettede den egentlige Gudstjeneste. I en hjertelig Bøn opsendte han sin egen og Menighedens Tak til Gud Fader i Himlen, fordi alle Hindringer, som havde stillet sig i Vejen for Opførelsen af vort nye Gudshus, lykkelig var overvundne. Vi er forvissede om, at vi udtaler den almindelige Mening, naar vi siger, at anden Pinsedag var ret en Glædesdag for alle Holbæks Indvaanere, og vi vil slutte vore faa Ord med det Ønske, at vort ny, hyggelige

Gudshus maa bidrage sin Del til, at et kraftigt Menighedsliv maa trives indenfor dets Mure.

Efter Indvielseshøjtideligheden i Kirken var der indbudt til Festmaaltider paa Hotellerne »Postgaarden« og »Mellerupgaard«.

Indbydelsen til Festen paa »Postgaarden« var undertegnet af forskellige Embedsmænd, Sagførere og Købmænd. »Betaalingen er 6 Rd. 48 Sk. pr. Couvert, Viin heri indbefattet«.

Indbydelsen til Festen paa »Mellerupgaard« var undertegnet af forskellige Haandværkere. »Prisen pr. Couvert med Viin er 1 Rd. 16 Sk.«

Om Eftermiddagen ved 6-Tiden samledes man saa til Festmaaltiderne disse to Steder, hvis Lokaler var festligt smykkede i Anledningen.

Paa »Postgaarden« var der ca. 60 Deltagere.

»Af de paa »Postgaarden« udbragte Skaaler skulle vi nævne: For Kongen og Fædrelandet af Baron Bille-Brahe, for den ny Kirke af Kultusministeren, for Holbæk Menighed af Biskop Martensen, for Kultusministeren af Baron Bille-Brahe, for Biskop Martensen af Pastor Galskjøt, for Grosserer Seidelin af Sagfører Ohlmann, for Etatsraad Hansen af Kjøbmand Smith, for Kirkeudvalget af Overauditor Moltke, for Kirkeinspektionen af Provst Formann, for Amtmanden af Dr. Brun, endvidere udbragtes Skaaler for Sognepræsten, for Kirkens Arbej-

dere, for Damerne, for Muurmester Wienberg og Konduktør Nielsen m. F. Under Maaltidet oplæstes et Telegram fra Kronprinsen, i hvilket Hs. kgl. Højhed gennem Kultusministeren lykønsker Holbæk By. Man vedtog at afsende en Takkedepesche til Hs. kgl. Højhed. — Efterstaaende Sang blev afsungen under Maaltidet:

En sjelden Fest vi fejre her,
En glad i Ordets bedste Mening,
Og det er just dens høje Værd:
Den gjælder Holbæk i Forening.
See derfor er det og en Trang
At enes om en festlig Sang,
At juble ud, saa det har Klang:
»Nu er det Foraar i vort Hjerte!«

Det nye Huus stod færdig bygt!
Hver Sten var lagt til Herrens Ære,
Alt fra dets Grund vi haaber trygt:
Et værdigt Huus det maatte være.
See Taarnet hæved sig saa smukt!
— Nu kunde Solen paa sin Flugt
Ad Ruden skinne — ak! men lukt
Var Døren end for de Profane!

Da slog Forventningstimen glad,
En Pintse os paany beredtes:
Den store Skare fulgtes ad,
Og Liv og Aand i Rummet bredtes.
De gyldne Kar blev viet ind,
Ja, viet blev hver Kirkens Sten —
Og Tanken løfted Alles Sind:
Nu Holbæk atter har en Kirke!

Saa vær da hilset, Skjønne Huus! —
Fra Grundens Fod til Tagets Rygning,
Med Klokkklang, med Orgelbruus
Du er for os en hellig Bygning!
Og bærer du en Mindekrans
Om frugtbar Virken, gavmild Sands
— Men Æren bliver ene Hans,
Som har velsignet denne Gjærning!«

Paa »Mellerupgaard« var der saa mange Deltagere, som Lokallet kunde rumme.

»Skaalen for Kongen udbragtes af Kleinsmedemester H. Fischer. Efterat nedenstaaende Sang var afsunegn, talte Kæmner Clausen for den nye Kirke, Vognfabrikant Winther for Grosserer Seidelin, Maler Holm jun. for Amtmanden, Smedemester Larsen for Holbæk By, Fabrikant Winther for de udenbyes Bidragydende, Skomager Nord for Sognepræsten, Kunstdreier Baunsgaard for Holbæk Kjøbstads Fremgang, Maler Holm jun. for Kunstdreier Baunsgaard, som takkede med en Skaal for Haandværkerforeningen, Smedemester Larsen for Byraadet, Samme for Organist Hansen. Endvidere udbragtes Skaaler for Ikke-Medlemmerne af Haandværkerforeningen, for Redaktør Hansen, for Gaardmændene A. Jensen; H. Sørensen og N. Jensen fra Taastrup, for Damerne, for Løjtnant Groth m. F.«

»I Kirkens Ly er Fred, og der er
 Hvile,
 Der alle Livets Plager svinde maa,
 Vi træder ind, saa andagtsfulde,
 stille,
 Vi føler der: Gud Herren nær vi staae,
 Thi i hans Huus hans Aand jo og
 maa være,
 Og denne Nærheds Magt os bøjer ned,
 Vor egen Ringhed vi at kjende lære
 Just bedst paa dette alvorsfulde Sted.

Vor gamle Kirke bar en Strøm
 af Minder
 Til os om længst forsvundne Dages Id,
 Ei disse for den nye Slægt hensvinder,
 Nei de skal staae for os til sene Tid,
 Derfor vi saae med Sorg i Gruus
 den segne,
 Det var, som om vi skiltes fra en Ven,
 Der os fortalte Sagn om vore Egne,
 Dens egne Minder gav den os igen.

Men for den unge Slægt den gamle
 viger.
 Og saadan er det ogsaa gaaet her,
 Thi af den gamles Gruus en ny
 fremstiger.
 Saa skøn og herlig som vi nu den seer,
 Af Kjærlighed den vokste frem
 til Livet,
 Ved Kjærlighed den reiste sig mod
 Sky,
 Thi var ei Skjærven stor og liden
 givet
 Var vi idag ei under Kirkens Ly.

Men nu staar Værket fuldendt, det
 har hævet
 Ved Enighedens Magt sig op fra Jord,
 Thi Enighed gjør stærk og man ei
 bævet
 For store Ofre ved denne Gjærning
 stor.
 Til Fremtid vi da altsaa overgive
 Vort kjære Værk, vor skønne
 Herrens Huus,
 Og ønske vi: hvad vi har kaldt til
 Live,
 Først seent maa synke ogsaa i sit
 Gruus.«

Kæmner Clausen udtalte bl. a., at vi aldrig uden dybt Vemod kan tage Afsked med det, hvortil Hjerterne i Aarenes Løb har knyttet sig, og det var med denne Følelse, at de fleste modtog Efterretningen om, at den gamle Kirke skulde nedrives. Der skulde maaske rejses en lille

uanseelig Kirke paa den Plads, hvor nu den i vore Øjne smukke, gamle og ærværdige Kirke i saa mange Aar havde knejset med sit smukke Taarn og Spir.

Nu har vi imidlertid faaet den nye Kirke, og den er ikke lille og uanselig, som vi havde ventet, men tværtimod meget stor. Sammenligning med den gamle. Alt i denne Kirke er nyt med Undtagelse af Kirkeklokkerne, der nu som før kalder Menigheden til Bøn og Takkesang. Han sluttede med at udtale Ønsket om, at denne Klang i Aarhundreder maatte lyde fra det Hus, som i Dag blev indviet.

»Under Maaltidet vekslede Forsamlingen Hilsener med d'Hrr. Grosserer Seidelin og Baron Bille-Brahe, der deltog i Festmaaltidet paa Postgaarden. Efter Festmaaltidet drog Forsamlingen med Musik i Spidsen til Torvet for at samles med Deltagerne i det andet Fest-

maaltid og for i Forening med disse at begive sig til den oplyste Kirke. Paa Torvet takkede Haandværkerforeningens Formand, Maler Holm jun., Grosserer Seidelin og Baron Bille-Brahe og udbragte et Leve for dem, den første takkede, og den sidste udbragte et Leve for den nye Kirke. Nu begav begge Selskaber sig til den oplyste Kirke, som besaas under Orgelpræludium af Professor Mathison-Hansen. Senere tog en uoverskuelig Menneskemasse Kirken i Øjesyn, og sent lød Orgeltoner og Salmesang fra det oplyste, prægtigt straalende Gudshus.«

— Forhaabentlig gaar Kæmner Clausens Ønske i Opfyldelse. Nu har Klokkerne ringet i det første halve Aarhundrede fra den Kirke, som den Gang blev saa højtidelig indviet, og de vil sikkert blive ved i Aarhundreder endnu at kalde Menigheden sammen.

I Anledning af 50 Aars-Dagen for Kirkens Indvielse bragte Holbæk Amtstidende en Række Artikler om tidligere Sognekirker i Holbæk og om Indvielsesfestlighederne i 1872. Nærværende lille Hefte er i det væsentlige Særtryk af disse Artikler, illustreret af nogle Billeder, som velvilligst er udlånt fra »Historisk Samfund«s Arkiv.

